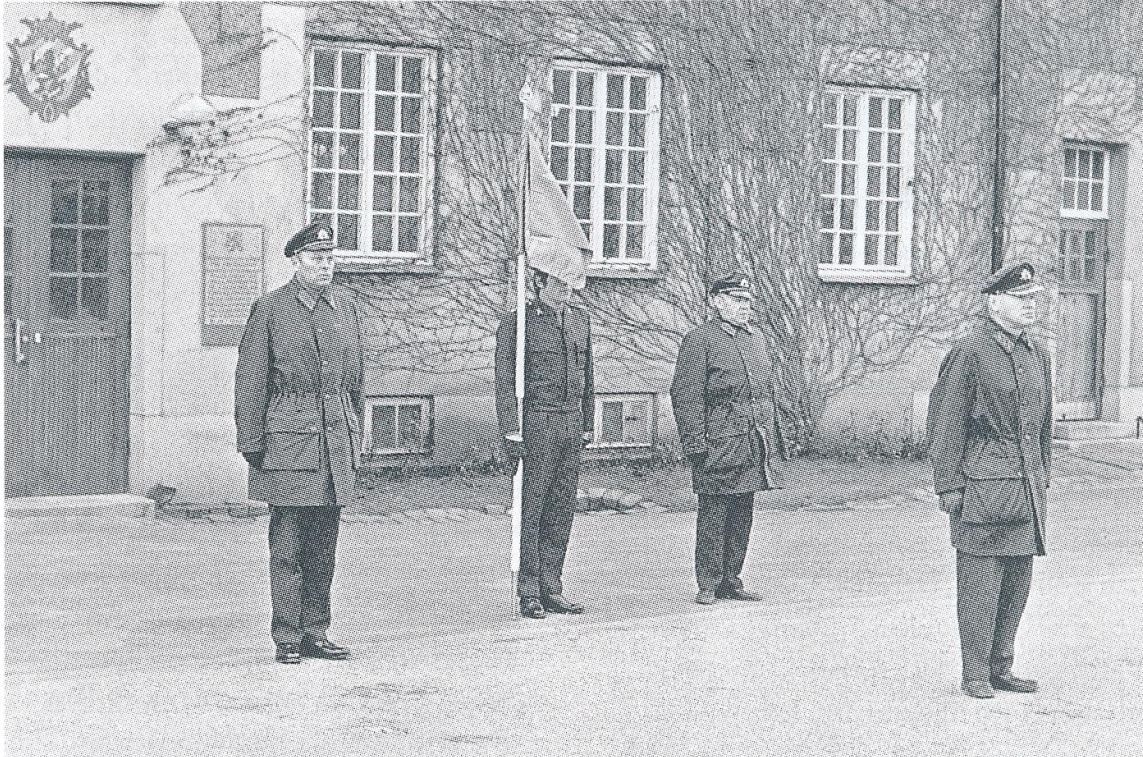

Älvsborgs regementen I-15 och KA-4/Amf-4

- deras tillkomst, samverkan, kamratföreningar och den förpliktande osäkra framtiden.

General Skoglund på Älvsborgs Regemente

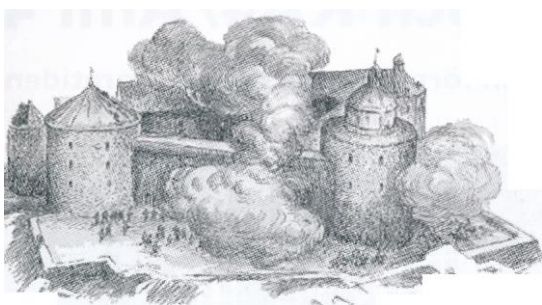
Älvsborgs regemente var ett av de tre infanteriregementen som 1624 organiserades ur Västergötlands landsregemente. Det senare hade i sin tur uppstått ur de forna västgötafänikorna. En fänika motsvarade en bataljon.

Förband ("kvarter") ur fänikorna var ständigt förlagda som säkerhetsbesättning i de s.k. riksfästningarna Kalmar, Kronoberg och Älvsborg bildade med front mot Danmark (framförvarande landskap alltjämt danska) en främre linje, Jönköping en bakre vid skiljevägen på Vätterns södra strand. Älvsborgs slott med tillhörande slottslän uppfördes redan i mitten på 1300-talet, d.v.s. 300 år innan fästningsstaden Göteborg grundades. Uppgiften för

"borgen vid älven", Göta älvs mynning, var att trygga den smala korridor av Västergötland och Svea rike som sträckte sig ut till Västerhavet mellan det danska Halland och det norska Bohuslän. Besättningen i Älvsborgs slott var självfallet älvsborgare.

Slottet vars ruiner är bevarade låg vid nuvarande Älvsborgsbronns södra landfäste. Det var ursprungligen byggt av trä med torvtak. Motståndskraften vid belägring var svag. Slottet stormades flera gånger under medeltidens krig mot danskarna. Under 1400-talet skulle artilleri komma till användning. Dock genom de korta skottvidderna endast för självförsvar, ännu inte för bekämpning av fartyg ute på älven. Det blev föga bättre med motståndsförmågan vid nya tidens inledning. Renässansfursten Johan III var mer intresserad av att bygga om rikets gamla fästningar till ståndmässiga palats. Följden blev "Älvsborgs lösen" i frederna efter både Nordiska sjuårskriget 1570 och Kalmarkriget 1613. I den senare var lösensumman en miljon riksdaler, ett ofantligt kapital i det både folk- och penningfattiga dåvarande Sverige.

För att förstärka försvaret i väst grundlade Gustav II Adolf och hans kansler stadsfästningen Göteborg och satte 1624 upp Älvsborgs regemente.

Älvsborgs slott

Stad och regemente fick samma vapensköld, Göta Lejon, utvisande de gemensamma uppgifterna.

1658 blev Halland och Bohuslän svenska. Älvsborgs slottslän ingick i

Göteborgs och Bohus län. Det nya Älvsborgs län fick sin tyngdpunkt i Sjuhärad i södra Västergötland. Där förlades i fredstid Älvsborgs regementes åtta kompanier i var sitt härad (Kind två). De 1200 knektarna tilldelades soldattorp.

Vid krigsfara och i krig förblev Älvsborgs regementes huvuduppgift försvaret av Göteborg. Där hade Gamla Älvsborg börjat raseras. Det ersattes av en modern befästning Ny Elfsborg, färdig 1661.

Denna förlades framskjuten på en holme mitt i Göta älvs mynning. Artilleriets egenskaper hade nu förbättrats. Ny Elfsborg bildade en spärr mot försök till inbrytning sjövägen till Göteborg. Man kan säga att kustartilleriet hade gjort sin debut.

I mars 1719 anföll den norske amiralen Tordenskiöld med en dansk flotteskader Göteborg. Ny Elfsborg försvarades av Göteborgsartillerister och en bataljon Älvsborgsinfanterister. Fästningens kommandant var överstelöjtnant Jean Lillie från Älvsborgs regemente. Anfallet avvärdades efter tre dygns blodiga strider delvis på vallarna. Försvaret förstärktes med några kanoner från Göteborgs garnison som förts över till Hisingsidan. Rörligt kustartilleri! Älvsborgs regemente fick segernamnet "Ny Elfsborg 1719" på sin svartgulrandiga fana med Göta Lejon.

1700- och 1800-talen förlöpte med vakthållning mot Danmark och Napoleonkrigens förvecklingar. De efterhand allt omodernare befästningarna i och runt innerstaden i Göteborg lades ned. Kring sekelskiftet 1900 började det säkerhetspolitiska läget i Europa skärpas. Göteborg med sin växande hamn krävde åter ett försvar mot havet.

Riksdagen beslöt att ett toppmodernt bergfort (O II) bestyckat med tungt artilleri skulle sprängas ned på Västerberget strax söder Ny Elfsborg. 1904 fastställde riksdagen att detta fort jämte ett antal

mindre kustförsvarsanläggningar jämte ett landförsvarssystem omfattande två infanteribataljoner och två rörliga artilleribatterier skulle benämnas Älvsborgs fästning.

Så utbröt första världskriget 1914. "Skyddstrupp" (beredskapsförband) ur Älvsborgs regemente bildade del av garnisonen i Älvsborgs fästning, särskilt inriktat på skärgårdsförsvaret. Älvsborgs kustartillerikår (KA 3) för bemanning och utbildning uppsattes 1915 men indrogs nedrustningsåret 1925. Fästningen förlades i "materielreserv".

Strax följde 1939 andra världskriget, betydligt farligare. Älvsborgs fästning mobiliserades under stora svårigheter. Göteborgs hamn fick inte användas för att falla i tyskarnas händer! Sedan Danmark och Norge angripits "organiserades" den 9 april 1940 Älvsborgs fältregemente i Sjuhärad och förflyttades med motor-march till passet sjön Lygnern — Kungsbackafjorden. Uppgiften var att skydda Göteborgs södra flank. Ytterligare fem vårar tågade regementet ned till kusten för samma uppgift. Utbyggnaden av Göteborgs sjöfront krävde uppsättning av Älvsborgs kustartilleriregemente i försvarsbeslutet 1942 (FB 42). Nu fanns sålunda i grundorganisationen på Älvsborgs "systerregementen" vars krigsförband hade gemensam uppgift att försvara Göteborg. I maj 1945 kom vapenstilleståndet.

Kalla kriget följde. Då blev det ryssarnas tur att utgöra ett hot

även i väster. De stod nämligen redan med sina många divisioner nästan framme vid Lubeck. Nato bedömde att de vid storkrig snabbt skulle försöka erövra Jylland landvägen för att sedan ta språnget till Sydnorge. Natos övningar kring Västerhavet 1951-86 utgick från denna förutsättning. Jag var militärbefälhavare (MB) Väst. ÖB Synnergren gav mig muntligen direktiv att med alla medel försvara

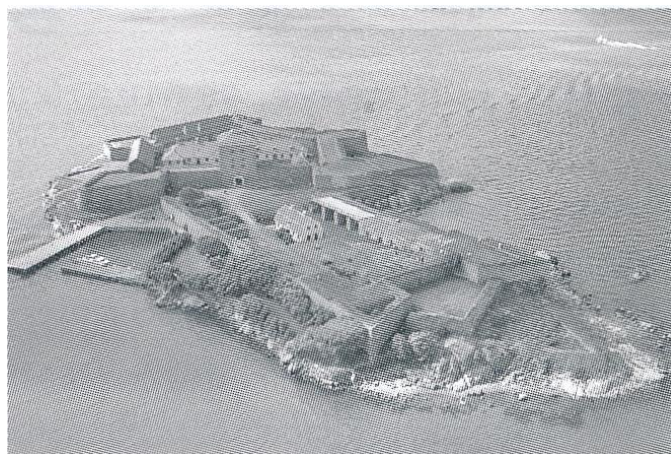
Bildtext. Typiska soldater ur Göteborgs Garnisonsregemente från 1790-talet

Göteborgs hamn och Västgötaflygbaserna så att bistånd från USA kunde landas och baseras. Det under premissen att vår "neutralitetspolitik" misslyckats och vi trots allt råkat i krig med Sovjetunionen.

Krigsförband organiserade av Älvsborgs regemente och Älvsborgs kustartilleriregemente och med efterhand allt modernare vapen hade de som oförändrad gemensam uppgift försvaret av Göteborg. Tillkomsten av storflygplatsen och infallsporten Landvetter inriktade Älvsborgsbrigaden mot försvaret av denna.

Med FB 68 bröts enigheten i försvarsfrågan.

Nedrustning inleddes. Med motiveringen "Väst ligger i eldlä" ville "Stockholm" förlägga denna i väster, en strategisk felbedömning (se ovan!).

Nya Älfsborg

Försöket avvärdades till del inte minst tack vare

insatserna av försvarsföreningarna i Göteborg. Så kom kalla krigets slut, Sovjetunionens upplösning och ett nytt militärpolitiskt läge. Vårt försvar kunde efterhand begränsas, men tyvärr planlöst. I FB 96 nedlades Älvsborg regemente.

Dess mekaniserade Älvsborgsbrigad kunde med sitt tunga artilleri redan från mobiliseringsplatsen, d.v.s. omgående bekämpa fallskärmstrupp som överraskande hoppat på Landvetter. "Av samhällsekonomiska skäl" behölls i stället en brigad i mörka Småland. Cheferna för de två systerregementena försökte gemensamt rädda Göteborgs försvar genom att i besparingssyfte sammanföra viss verksamhet vid dessa. Men förgäves! I FB 04 nedlades även Älvsborgs amfibieregemente (f.d. KA 4). Av militära förband i Sveriges två största städer behölls i Stockholm Livgardet och Amf 1, i Göteborg Försvarsmedicencentrum (FömedC), en nyttig och

J29 Flygande Tunnan. Foto: Håkan Brandt/FBB

nödvändig enhet men inte för strid.

Göteborg med sin starke man Göran Johansson i spetsen kämpade för Amf 4 mot försvarsminister Leni Björklund men misslyckades. "Stockholm" förstod fortfarande inte Göteborgs strategiska betydelse.

Även resterna av Älvsborgs regemente i Borås, Älvsborgsgruppen (som alltid gav os ett mycket gott stöd!) indrogs 2004. Den inordnades i Göteborgsgruppen som utbildar tre hemvärnsbataljoner i Göteborgsområdet (varav en marin) och en

i Sjuhärad. Genom kraftfullt initiativ av gruppchefen ändrades benämningen

till Älvsborgsgruppen av talande traditionsskäl men främst med blick mot framtiden. Gruppen som ingår i Göteborgs garnison för det gamla krigsförbandet Älvsborgsbrigadens fana. Dess hemvärnsmän nyrekryteras fortgående. De är älvsborgare och därmed kan även våra kamratföreningar fortleva. Fredstraditionerna i Sjuhärad och Borås förvaltas av Sjuhäradets hemvärnsbataljon med Älvsborgs regementes fana och av officersföreningen med soldattorpet och mässen inom det forna kasernområdet i Borås.

Älvsborg med dess slott, fästningar och truppförband har under 700 år genomsyrat Göteborg och dess garnison. Alla är vi faktiskt älvsborgare! Därför heter detta nummer av garnisonens men även kamratföreningarnas tidskrift "Älvsborgarna".

ÖB framhöll med skärpa vid sitt besök i Göteborg i våras stadens och hamnens strategiska betydelse för riket och för Nordeuropa i fred, under kriser av skilda slag och inför osäker framtid. Mot bakgrund av Försvarens nuvarande brydsamma läge och med sikte på framtiden är det därför av synnerlig vikt att försvarsvilja, motståndsförmåga och inte minst militär kultur består i Västsverige med Göteborg i centrum. Föreningen för Göteborgs försvar, Reservofficersföreningen i Göteborg och de forna regementenas kamratföreningar m.fl. är ett gott medel för angivna syften. Härför krävs sammanhållning och samarbete. Detta har i god ton inletts. Allt under samlingsropet "Älvsborgare" under de svartgulrandiga och röda fanorna, alla med Göta lejon på duken.

Claes Skoglund fd. MB Vdst